

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szerelmi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendők.
Egész évre — — — — —	4 ft	—	
Félévre — — — — —	2 „	—	
Negyedévre — — — — —	1 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	

A nagy vakáció.

Maholnap a múzsák csaruokai üresen maradnak. A tanuló ifjúság visszatér a családi tűzhely barátságos körébe, hogy a szülői szeretet varázserejétől testben, lélekben felüdüljön s a nehéz tíz hónap: iskolaidő fáradalmait kipihenje. Elzárkózva a gyöngéd érzelmektől és poetikus hatásoktól, melyeknek taglalására a vakációra menetel kétségen kívül alkalmat nyújt: ezáltal azt szeretnők röviden kifejteni, hogyan kellene a tanuló ifjúságnak nyári szünet idejét töltenie, hogy az a nevelés-oktatás ügyének javára szolgáljon és hogy e végből mit kellene tenniük a szülőknék és tanulóknak?

A vakációnak legfőbb és talán egyetlen célja a pihenés, üdülés. A hosszas szellemi erőmegfeszítésben ugyanis az agyvelő, melynek közvetítése útján a lelki tehetőségek munkálkodnak, mindinkább veszíti felfogó képességét, mint a photographáló érzékeny lemez, ha túlságosan sok behatásnak vetjük alá. É mellett az izomrendszer is hova-tovább veszíti rugalmasságát s így lassanként beáll az unalom, szórakozottság, hogy úgy mondjuk az a szellemi eszmör, mely az iskola további munkáját egyszerűen lehetlenné tenné. Tehát feltétlenül üdülésre, pihenésre van szükség.

Ennek első és legjobb eszköze a derült kedély, az örömezet. Ezt az ifjú a család körében találja fel legteljesebben. Nincs kedvredirőbb hely széles e világon annál a kis körnél, melyet családi tűzhelynek nevezünk, nincs tisztább öröm annál, melyet édes anyánk áldó mosolya ébreszt a szívünkben. Tehát a pihenő tanuló ifjúság maradjon otthon a családnál. Azok a szertelenül üzött utazások, sportembernek való bravuros hajszák, melyekkel a serdültebb tanuló ifjúság egy része a szünetidőt tölteni szokta, éppen nem alkalmasak a kimerült szellemi erők helyreállítására, és az idegzet rendezésére. Ezenkívül elrabolják a szív nyugalalmát, melyre pedig az üdülők szintén nélkülözhetlen szüksége van.

A jó vakációnak további tényezői a fűrdés, tiszta szabad levegő élvezete, hegymászás és a természet szépségeibe való gyönyörködő elmerülés. Ezek a míg

egyfelől mintegy észrevétlenül kiigazítják ama károkat, melyeket az ifjúság fizikumában az iskola pora és levegője, a kényserített ülés, a bátgerincnek és látószerveknek folytonos munkája ejtettek: addig a léleknek is megszerzik azt a jótékony derült és harmoniát, mely a megelégedés boldog érzetével tölti el és tette, alkotásra sarkal.

És az üdülésnek eme természetes eszközeit kiegészítik a szellemi élvezetek. Ilyeneket nyújt első sorban képtárak és muzeumok megtekintése, festmények és szobrok megismerése, de különösen célszerű szépirodalmi termékek olvasása. Így az alsóbb osztályuaknak, ajánlatosak az utazások, növény és állatvilágról tárgyaló munkák, apróbb elbeszélések, kalandok stb. melyeknek megválasztásánál a tanárok utasításait kell követni. A szt. István társulat kiadványaiból nagyon jók az ifjúságnak szánt apró művecskék különösen Büttner L. újabbban megjelent két regénykéje, a *Mostoha* és *Testvérek* vagy *Yunk* címűek. A serdültebbek olvassák *Vörösmarty* és *Arany epikai műveit*, *Tompa népies költeményeit* és *Virágregéit*, *Jókai regényeiből* az *Aranyember*, *Uj földes úr*, *Erdély aranykora* és *Kárpáti Zoltán* címűeket. Az idegen költőkből *Torquato Tasso* *Megszabadított Jeruzsálem* a legalkalmasabb. Az olvasást pótolja vagy kiegészíti a végzett osztály anyagának rövid ismétlése; különösen valamely kedvelt tárggyal, vagy szerzővel való behatóbb megismerkedés, stílus gyakorlatok, költői kísérletek, rajzolás, az illető vidék népies szólásmódjainak és szóformáinak gyűjtögetése, a népiélet megfigyelése stb.

Magától értődik, hogy a szellemi felüdülés ezen eszközeit nem annyira tanulás, mint inkább gyönyörködés, szórakozás végett kell használni a vakáción. Azért nem is egy végbe s nem is kitaróan alkalmazandók, hanem csak oly mértékben, hogy az unalom, a semmittevés kizáródjék, mert bár különös, de úgy van, hogy a semmittevés legnagyobb ellensége a pihenésnek. Részünkről tökéletesen elegendőnek tartjuk, ha naponta két órát fordítanak a vakációzó ifjak szellemiszórakozásra, egyet délelőtt és egyet délután.

Az üdülésnek egy másik és legnemesebb esz-
köze a vallásos emócióknak és erkölcsi érzésnek ki-
elégítése. Ez a keresztény kötelmek teljesítése által
történik. Iparkodjék a tanuló ifjú lelkének zomán-
cát, a tisztaságot pontosan őrizni, kicsapangó mulat-
ságokat, tivornyákat kerülni, káromló szavakra és trágár
beszédre fület elzárni, nehogy benne a jámborságnak
törekeny edénye, melyet a keresztény iskola
oly feltékeken őriz, foltot kapjon, vagy sérülést
szenvedjen. E mellett járjon el a templomba minden
nap, imakönyvét, olvasóját hazavinni el ne feledje;
legyen e tekintetben otthon levő ifjú társainak pél-
dája s magára a családra nézve is a jámborságnak
és vallásosságának újra élesztője. Legszebb ajándék,
mivel otthon levő testvéreinek kedveskedik, ha őket
valamely szép egyházi énekre, vagy imádságra tanítja.
Különb. jóindulatú, értelmes diákuak nem kell fej-
tegetni, hogy vallásos szükségleteinek kielégítése
mennyiben járul hozzá elcsigázott testének és szelle-
mének megújításához.

Boneparteről följegyezték, hogy midőn hadsere-
gével a Szent-Bernáton vonult át s katonáitól meg-
követelte, hogy az ágyuk elé fogózva, azokat a
méliségeken átíveljék: mindent megtett, hogy em-
bereit kellemes hangulatba hozza. Ezt a kellemes ha-
ngulatot kell előidéznie a nyárinagy szünetidőek. Erre
pedig a család bizalmas köre, a szabad természet elbü-
völő szépségei, a kellemes olvasmányok és a vallásos ér-
zelmek gyöngéd ápolása vezetnek el legbiztosabban.
Ha vakációra seregülő ifjaink, kiknek a haladás és
művelődés ágyuit szédítő meredekeseken kell átível-
niök, hogy biztos posztóra jussanak, mondjuk, ha
e kérdés jelentőségét érdeme szerinti mérlegelni tud-
ják, ha eljutnak a kellő bangulatra, melyben lé-
lek és test felüldül s új rugalmasságot nyer:
akkor a beálló vakáció egy cseppel sem lesz
csekélyebb jelentőségű fejlődésük folyamatában,
mint a fáradságos tíz hónap, melynek végén
most Te Deumot zengünk. Eljuthatnak pedig e ha-
ngulatra az ajáulottuk módon.

Hasznosan pihenni és kellemesen üdülni nagy
művészet. Ki annak titkát kitalálta az már bebizo-
nyította életrealitását. Hazánk reménye, tanuló if-
júság, pihenj hasznosan, üdülj kellemesen!

Enekelhetünk-e nagymise alatt magyarul?

(Vége.)

Az előzőkből következik, hogy hasznot sem igen vár-
hatunk a népének kitalálásából.

Mi az ének? Szívünk nemesebb érzelmeinek szavakban
való fokozottabb kifejezése. Több tehát mint az imádság,
mert annak egy magasabb foka. Innen az axioma: „Qui cauat,
bis orat.“ A szív legbensőbb érzelmeinek levén a szének ki-
fejezője, kettős céljának kell lennie: t. i. a titkok tolmácsa, és
indítsa a szíveket az ezeknek megfelelő érzelmekre. Ezért

követeli meg az egyház is a katól „ut totus a populo distin-
cte audiri valeat.“ Igen, de megfelelhet-e az ének subie-
ctive feladatának, ha a nép a szöveget nem érti? Tudhatja
ugyan, hogy most a „Dicsőség“-et vagy a „Hitvallás“-t kell
énekelni, de mit ér, ha az egyes eszméket, gondolatokat nem
követheti? Semmikép sem tudám megmagyarázni magamnak
a tudós Hosius eme szavait: „Id unum mihi consequi vide-
tur populus, cum templa perpetuis cantionibus implet, ut iam
non labis solum, sed et gutture Deum honoret. Negue etiam
hic cultus nutrit interno succo, neque adoratores perducit in
spiritu et veritate.“ Ha egy népről elmondhatjuk, hogy buzgó,
a székelről okvetlenül el kell mondanunk. S mégis énekel-
nek annyit, mint nálunk? A ki ezt a népet ismeri, az nem
mondhatja, hogy csak szokásból, unalomból, vagy épen azért
énekel, mert nem szeret imádkozni. Inkább azt látjuk itt be-
bizonyítva, hogy a valódi ábitat magas foka önti dallamba az
ima szavait. Nem hogy használnánk tehát valamit a nép-
ének kizsoritásával, sőt inkább esökkentjük a buzgóságot.

Hosius ismét azt veti ellen, hogy a nép a mise sza-
vait sem érti, s mégis ábitattal hallgatja azt. Csak hogy a
kettő között óriási különbség van. El kell választani a pap
szavait azoktól, melyeket mindenki használhat, figyelembe
kell venni a sz. ténykedést, melyet e szavak segítségével
csak a pap végezhet, s az ellenvetés mindjárt megold.

Azt kérdelem már most: kívánhat-e az egyház olyant, a
mi lehetetlen és a miből inkább kár mint hasznú származik?
Nézzük meg az egyházi énekre vonatkozó rendeleteket.

A legrégebb szer-könyvekben is megvanak az énekre
vonatkozó rubrikák, melyeknek megtartását zsinatok és pá-
pak egyformán sürgették. A tridenti zsinat azt rendeli, hogy
a gregoriánnumot minden intézetben tanítsák és buzgón
ápolják s a fellgyeletet rábízva a S. R. C.-ra. Ez aztán
egymás után adja ki rendeleteit: „A nagymise úgy énekel-
tessék, mint a misekönyvben, semmit sem hagyva el.“ „Li-
turgicus istentisztelet alatt a nép nyelvén énekelni nem sza-
bad.“ „Az anyanyelvre való ének az egyház szertartásaival
ellenkezik.“ „Szüntesse meg a püspök a népenekeket“ stb.
stb. E rendeletek pedig ép oly kötelezők, mint a pápa szavai,
mert az ő nevében adatnak ki. Hasonlókat találunk a pápai
bullák, brevék s más rendeletekben is. Így VIII. Sándor
ezt írja: „Megtiltjuk minden egyes kar-előjárónak bármi is
legyen a címe . . . , hogy templomában más szöveget énekel-
tessen, mint a Breviáriumból, vagy Missaleből, mely a pro-
priumban vagy communaban az illető ünnepre elő van írva.“
XIV. Benedek pedig: „A karéneket meg kell tartani, a
hol még szokásba van, s a hol aijött a szokásból, be kell
ismét hozni.“ A következők pedig részint helyben hagyták
ezeket, részint újabbakat adtak ki. Sőt még a részleges zsi-
natok is több ily határozatot hoztak, nemcsak Német- és
Olaszországban, hanem nálunk is. Az újabb időben 1860-ban
tartott kalocsai zsinat ezeket mondja: „Rendeljük és paran-
csoljuk, hogy a Gergely-féle énekeket ismét joggal követelt
helyeikbe visszaállítsák és mindinkább ápolják.“

Azt következtetik már most igen sokan, hogy a ki ezen ren-
deletek ellen tesz, az szembe száll az egyházzal, lábbal tiporja
törvényeit, közönyös a vallási dolgok iránt, rest, banyag stb.
stb. Pedig én nem hiszem, hogy azok feltétlen törvények lenné-
nek, melyek semmi kivételt meg nem engednének. Hiszen
itt is áll az igazság, hogy „ad impossibilia nemo tenetur,“ le

gyen a lehetetlenség akár physikai, akár erkölcsi. A physikai lehetetlenséget annvira a mennyire előbb kimutattam, az erkölcsi pedig következik azon körökből, melyek a népének betiltásából származnának. Sőt, még az esetleges botránnyal is számolnunk kellene, mert a nép nem igen szokott régi jogáról, örökségéről oly könnyen lemondani.

De hol van akkor a törvénynek a célja, melynek a hitevek üdvözítésében kell nyilvánulnia? A történelem tanúsága szerint az egyház mindig tekintette vette a körülményeket. Az immersiót a keresztiségnél, mibelyt a nép izlése és felfogása megváltozott, ablutioval cseréli fel; a nyilt törvények ellen idővel megengedte, hogy egy férfi és nő lehessenek keresztizülők; a nyilvános penitenciát eltörtülte épen a körülmények változtatával; szóval mindig és mindenben a lehető legjobb módot választotta. Miért nem tehetné épen az éneknél, mely nem is lényeges része a misélek?

Nem úgy van ma, mint a tridenti zsinat idejében. Akkor inkább csak azért hozták az egyházi énekre vonatkozó törvényeket, hogy a népet ne kényszerítsék a figurális elfogadására, hanem tartsák meg a régi liturgikus énekeket: ma hiába minden óvás, rég elfeledték már azokat. Hogy úgy a rubrikák, mint a zsinatok, pápák és a S. R. C. határozatai feltételezik a néptől a latin nyelv ismeretét, az világosan kitünik azoknak hangjából: „... ut a populo distincte audiri valeat“ (sc. symbolum.) etc. De ma még egy fél szót sem értenek belőle. Mivé válnának azok a szavak ilyen formán a nép szájában, mikor még a mindennap oly gyakran előforduló feleleteket is elannyira kiforgatják. Itt lehetetlen azon törvényekkel előállani. A gondos utánjárás, szigorú felügyelet, ellenőrzés stff. hangoztatása mind szép és jó — papíron, de sikerhez nem vezet. Az 1787-iki rüdesheimi eset nem dönti meg állításonkat. Itt a liturgikus éneket ép úgy tekintették, mint mi a népéneket s elenszégüléstük épen azt mutatja, hogy nálunk is hasonlóképp járnának el. Mert nem a mai nemzedék teremtette meg a népéneket, nem is II. József kora, (bazánkról szölok!) — sőt még a reformatio sem, mint azt sokan állítják, hanem biztos adataink vannak, hogy jóval előbb saját nyelvén énekeltek a nép templomaiban. Az 1508-ban lemasolt Nador, valamint a Winkler-codexben is számos ily éneket találunk, a későbbi gyűjtemények pedig megszámlálhatlanok. Nem csodálkozhatunk tehát, ha a nép oly erősen ragaszkodik azokhoz. Azt mondják, hogy nagy mise alatt az njabb időig megtartották a latin éneket, s csak a csendes misén énekeltek másképp, de az 1674-ből való Szegedi Lénárt gyűjteményében több Mária-ének van lekötözve a miso minden részére s az év különböző szakaira, a mi az ellenkezőt bizonyítja. S vajjon ez a régi szokás nem bírhat-e most törvényerővel? Egyszerűen nem mondhatjuk, hogy *contra legem* volna, mert a rubrikák egyrésze csak *tanács* erejével bír, s mert a mint láttuk — a pápák és zsinatok ide vágó rendeletei sem feltétlenül kötelezők, s végre e szokás jóval régiebb a S. R. C. keletkezésénél. A többi kellékekhez szó sem térhet. V. Pius ballájában a 200 éves szokást elismeri, még ha az apostoli szék nem is approbálta azt, egyházfőink pedig nembogy betiltották volna, sőt az egyes énekgyűjteményeket, káncionálékat jóvábagyták s még el is rendelték. Tehát e szokás nem is lehet észszerűtlen vagy káros. S akkor: mi értelmök van a fenyegetéseknek?

Belátta Szentséges Atyánk is, hogy hiába való min-

den munka a népének kiszorítására s egy 1885-beu kiadott rendeletében megengedi annak baszralátat, ha az vonatkozásban van a cselekmény jelentésével, ha a hívőket nagyobb áhitatra gerjeszti, s ha a misét tulságos hosszúra nem nyújtja, a miből látszik, hogy a nagy miséről van szó. Ime! Tehát mégsem engedetlen, makacs, tudatlan, hanyag, közönyös stb. . . minden kántor, ha nem áll az újítók sorába!

Elég, ha megteszi azt, mit a pápa kíván: a színbazias motívumoktól tisztítsa meg az énekeket, törekedjék arra, hogy mindnyájan egyformán énekeljenek, s végre válassza ki azon darabokat, melyek ez ünnep eszméjét jobban kitejezésre juttatják. S így *teljesen* eleget tesz a követelményeknek. Hiszen régi népénekeink egészen a gregoriansz szellemében születtek: oly tartalmasak, oly tenéségek mintha mindenik egy-egy hitcikkely volna, dallamukon pedig látszik az igazi ábitat, imadás és bódolat, mely soha sem keresi a világ tetszését. Ezeket tessék az njabb keletű *opera részletek* helyébe mindenütt visszaállítani, s nem a kivibetetlen reformokat sürgetni. Az ilyen irányu reformatio szükségét mindenki elismeri, mert a sok helyt szokásos solozások, duettek stb. csakugyan nem annyira az Isten, mint inkább a szereplők vagy a szerző dicsőségét célozzák, a hívek figyelmét pedig elvonják az oltártól. Szerencsére talan ettől nem félhetünk: ott a nép józanabbul gondolkodik, s egy pillanatra „betanítja“ kántorát. Bar a városokon is így lenne! — Csak hogy másképen van. A kis gyerekek nem ismerik az énekeket, a nagyobbak — ők már szégyenleni kezdtek, s a férfi korig fokozatosan és *következtesen* haladnak; a nők — no még az volna szép, hogy egy városi dáma énekelni kezdjen. Marad a kántor és az alsóbb osztály. Ámde így lassan telik az idő, s hogy az *intelligencia* ne unja magát, összeállítanak egy programot, mely még a legelső hangversenynek is becsületére válnék. Van abba solo, duett, quartett, hegedű, czello s még ki tudja mi mindenféle!

Máshol a leghirebb zeneszerzők: Mozart, Haydn, Cherubini s hasonlók miséit adják elő, melyekben minden van, csak ábitat nincs. A protestáns Jahn Ottó Mozartnak csak csak két miséjét (F és D dur) tartja alkalmasnak az isteni tiszteletre, La Mara Cherubini összes miséit elítéli, Haydnról pedig nyiltan hirdetik, hogy igen tréfások miséi, s táncmotívumokkal bírnak, miért is Linz püspöke Müller azoknak nagy részét kitiltotta egyházából. S a többieknek is így kellene tenniük, mert az egyház megköveteli, hogy szöveg és zene feleljenek meg egymásnak. „Cantus sensum literar non evacuet, sed fecundet“ (Szent Bernát).

Itt van a baj, nem ott, hol mindenki buzgó szívből jövő énekek dicséri Urát.

Többször elgondoltam: vajjon az ilyen városokban az előirt liturgikus, — vagy pedig a népénekek indítanak-e nagyobb ábitatra az intelligensébb elemet, s az utóbbiakat mindig célravezetőbbeknek találtam a körülmények miatt. Az okokat tenebb elmondottam.

Nyilván való, hogy fűvés eredményt csak akkor várhatunk, ha pap és kántor buzgósággal s nem kevesebb *tudással* látnak a munkához. Azonban sajnos, éppen ez utóbbi hiába keressük. A papnöveldei 4—6 év fölülyt a nélkül, hogy a növendék bár egy szót is hallott volna az egyházi zene lényegéről, történetéről stb., a képezdén pedig elegendő

dőnek tartják, (legalább is tartották!) ha a leendő kántor a használatban levő énekeket úgy a hogy eltudja kiroozni az orgonán. Mit kívánjunk most az ilyenektől?! Bár így tudjanak valahogy élni, nehogy még reformálni kezdjenek!

Isten dicsősége s a hívek lelki jóléte kívánja tehát, hogy az egyháziak legyenek tisztában úgy a gregoriánnummal, mint a használatban levő népénekekkel, különben hogy vezethessék híveiket? S ha ezt az ismeretet a valódi áhitat vezérli, akkor nem lesz nehéz a legjobb utat megtalálni. Nyugodtak lehetünk; az egyház nem kíván föltünk lehetetlent vagy olyant, a mi nem hasznunkra, hanem kárunkra válik, s ezért azt sem kívánja, hogy a népet megfoszszuk legdrágább és legfeltehetőbb kincsétől: a népénektől.

Az üdvös újításokat mindig szívesen vesszük, de a túlzás legtöbbször nem vezet eredményre.

Falusi.

A jó anya gyermekének második órangyala*)

Irtá: Schwarzczel Adél

I.

„Órangyalom maradj velem, ha
álom ringat lágy ölen,
Veszélyek ellen pajzsomat
védszárnyaid közt leljem én.“

A reggeli nap első sugarai beszűrődtek a sűrű redőnyök között a térs hálószobába. Egyik felében kis ágyon, mintegy 3 éves gyermek feküdt az első csendes álomban hosszú betegség után. Az ágy mellett karszékben fejét hátra hajtva szunnyadt az anya álmában is gondosan szorítva magához karjaiban néhány hónapos kis leányát. — Sötét haja végig omlott fehér pongyoláján, még fehérebbnek tűntetve föl halvány arcát.

A beteg gyermek mélyen fölélezett, s az anya szeméi már is föl pattantak, tekintete gyermekére esett: „Mily nyugodtan alszol édes kis fiam,“ suttogta szeretettel. „Most már remélem, hogy túl vagy a veszélyen. Neked, oh nek-d köszönöm ezt, drága Szűz Anya, hogy imáimat meghallgattad!“

Tekintetét az ágy fölötti Mária-képre emelte, aztán csendesen ereszkedett térdre, mely, áhitatos imába merítve. A nap feljebb emelkedett, s jobban megvilágította az imádkozó anyát, egy sugara a képre esett, világosan látatva az Isten-anya reményt nyújtó biztató mosolyát.

A nagy, szárnys ajtó csendesen nyílt meg, az apa Tömössy Farkas lépett be, meghatottan nézve övét, aztán mikor az anya imáját végezte, segítette azt fölemelkedni, majd kivéve karjaiból a kis gyermeket, a bölcsőbe helyezte.

Ma megint egész éjjel virasztottál Juliám, pedig az orvos megmondta már, hogy nyugodtak lehetünk, kis fiunk betegsége jobbra fordult. Hidd el, így te teszed betegéd magad. — Aztán bár nappal pibennél. De minden munkában részt veszel. Más háznál mentégtől szolgál egy kis rendet-

*) A Bíró Béla apát-plebánostól kitűzött 50 korona pályadíjat elnyert elbeszélés.

lenségre az, ha kis gyermek van; nálunk pedáns rend van a beteg gyermek mellett is.

— És ez ellenedre van? — kérdezte mosolyogva a nő, karjába öltve a magát.

— Nem, én csak gyönyörködöm benne, téged azonban sajnálalak, ha elgondolom, mennyi önmegtartóadásba kerül ez neked, a közelmúltban oly ünnepele leányok.

— Oh a mult emléke kedves nekem — felelt a nő — a nélkül azonban, hogy utána sóvárognék. Minden kornak meg van a maga öröme. Akkor a csillogás adta a gyönyört. De az — hogy is mondjam csak — olyan kivülről jövő fénye volt a boldogságnak, mely világít, anélkül hogy melegítene. — De most, gyermekem mosolya, mintha az én szívemből fakadna. Midőn összefonja kis kezeit s utánam rebegi az imádságot, úgy esik szívemnek, mintha egy kis darabja az égnek szállna le hozzám. Ilyenkor nemcsak hiszem, de érzem, tudom, hogy: „ilyeneké a mennyeknek országa.“ Nincs oly törődés, fáradság, mely ezért az örömet igen nagy ár lenne.

— Anyai szereteted elragadó, — vette át a szót a férj, csak ez majd elfoguttá ne tegyen, ha gyermekeink nőnek.

— Ezen ne aggódj; sobasem felejttem én, hogy gyermekeinket a jó Isten adta, s a mi hivatásunk az, hogy az ő tetszésére neveljük jóságban, bölcseségben. Ők lesznek gondjainknak, egész életünknek középpontjai. E szavakra néma fogadással szorították meg egymás kezét a szülők.

Szavukat híven beváltották; az apa abban az időben, mikor terbes hivatalos teendői engedték, az anya mindig.

Közeli barátot csak néhányat számláltak, olyanokat, kik körükben gyermekeikkel együtt látták szívesen, s kik maguk is egész családdal viszonyozták a látogatást, mert a maguk mulatsága miatt soha senu hagyták cselédre gyermeküket. Csak úgy tudtak nyugodtan, vidáman elbeszélgetni, ha körükben, vagy legalább a szomszéd szobában tudták gyermekeiket.

Mikor elkövetkeztek a gyermekek tanuló éveit, az anya együtt tanult, együtt dolgozott velük. Az apának egyre kevesebb idő jutott erre, mert a csendes családi életbe beleszólt a társadalom is. A boldog tűzbély mellől elvonta a férfiakat a haza szabadságának kérdése. A hü nőnek sokszor nyílt alkalma elsimitni férje homlokáról a gond brázáit.

Azokban a gyermekszobába a mozgalmakból is csak a verőfény jutott el. Szavaltak lelkesítő kötetményeket, énekeltek bazafias dalokat, együtt anya és gyermekek. Egy napon Erzi arra kérte anyját, hogy megtakarított pénzéből nemzeti szalagot vehessen, hallotta az iskolában, hogy most sok kokárda kell.

Az anya beleegyezett, sőt ő is segített azok elkészítésében. Egyszer Zoltán jött haza, s kalappal fején megállt anyja előtt.

— Kedves anyám — szólt — nem veszem le addig kalapom, míg meg nem ígéred, hogy nem ijedsz meg. Háborut játszottunk, s az ellenség véletlenül jót ütött fejemre. Aztán megmutattá a nagy vörös-kék daganatot.

Az anya kissé összerázkódott, majd visszanyerve nyugodtságot mondá fiának: A bősök szembe fogadják a csapást, meg nem futamodnak. Azokban, így túlzásba a játékkarot ne vigyék, ne hogy elbujlatok, mielőtt az igaziból részetek lenne.

Ha a napi teendők elválasztották is egymástól a család tagjait, de együtt találta őket a reggel, a dél, az est, s bár munkáikat külvü, de imádságukat együtt végezték mindig. Naponkint első útjuk együtt vezette őket a templomba.

II.

Ismét leszállt az éj, de a pihenés nem köszöntött be. A hold szelíd bánattal tekintett végig Tömös községen. Itt minden udvar tele volt katonával, a felszerék lovakkal, mindenütt társzerek állottak útra készen; a késő éji órák ellenére, csaknem minden háznál viláosságban üsztak az ablakok.

Tömössy Farkas is lámpa mellett irt, bal kezével föltámasztva gondterhelte fejét. Majd letette a tollat, gyorsan futva át még egyszer tekintetével a megirt jelentést. Szép, határozott tekintetű neje csendesen a szobába lépett s leült férjével szemben.

— Miundeunel készen vagyunk, értem a csomagolást, a szekerek akár hajnal előtt indulhatnak.

— Akkor miért nem térsz pihenni édesem, vagy önuralmad nem engedi, hogy észrevedd kimerültségedet, de bizonyonyal nagyon fáradt lehetsz.

— És te? — kérdezte meleg hangon a nő.

— Az más, nekem előre szoknom kell a háborús élet-bez. De nyugodtabban dolgozom, ha azt tudnám, hogy te pihensz.

— Jól van, csak pár szót szeretnék még fiunkról beszélni. Zoltán igazán a mai kor gyermeke. Ha látnád mikor beszél a katonákkal, mint villan föl szemében a bátorság, mondhatnám a harevagy. Különösen ma, mikor egyik így szól hozzá: „Bizony most minden igaz honfi oda hagyja könnyét, szerszámaikat, mert a hazának szüksége van rájuk.“ Hallottam, a mint egyik legifjabb katonától megkérdezte, hogy hány éves, aztán sóhajta mondta „én csak 13 éves vagyok!“ Lásd, én szeretnék az ő lelke bátorságának tápot adni, amélkül, hogy veszélynek tegyem ki, valamivel megbizni, ami lekösse hősi figyelmét.

— Értelek, szól a férj, és óhajod szerint cselekszem. Aztán elváltak, de mindketten tovább gondolkoztak, mert nem tévesztették szem elől a legnagyobb veszély pillanatában sem gyermekeik lelki fejlődését.

Az apát a hajnal még iróasztala mellett találta, midőn halk kopogtatás hallszott ajtaján. Fia lépett be, egész közel, csaknem hozzá simulva állott meg, remegő hangon kérve: vigye őt a harctérre magával. Az apa egy darabig hallgatva simogatta fiacskája arcát, aztán leküzdve meghatottságát, vigasztaló hangon szólt.

— Neked is lesz fegyvered, megtanítlak mint kell vele bánni. Majd szorosabban magához ölelte fiát s halkabban folytatta, — aztán itthon maradsz ügyelni anyádra s testvéredre, míg a jó Isten visszavezet hozzátok. Itthon maradsz nemcsak azért, mert még fiatal vagy a harctérre, de azért is, mert szükség van rád itthon, érted? Az apa végezte szavait, pillanatra kezeibe temette arcát, aztán fölállt, kezét szorított Zoltánnal s elhagyta a szobát.

A Zoltán arca kipirult, s szive dobogott a lelkesült-ségtől. Fegyverre lesz! Ő van megbizva ügyelni anyjára, testvéreire! Atyja, mint férfivel, kezét szorított vele! Szinte óhajtotta már a vést, a harcot, mely után, talán sebekből borítva véresen, de övéit sértetlenül vezettesse visszatérő

atyja elé, s így mutassa meg, hogy nem hiában bíztak benne.

A reggellel megérkezett a búcsú pillanata, az anyja így szól Zoltánhoz és ennek hugához Erzsizhez:

— Atyátokat a haza hívja, a haza védelme a férfi legdicsőbb feladata, nem szabad tehát sirással, kétségbeeséssel nehezíteni az elvást. — E szavak által önmagát is erősíteni látszott. Kézen fogva vezette be gyermekeit férje elé: — Isten veled! szól és azután főföbászokó sóhajjal tette hozzá; a viszontlátásig.

Az apa megfogta neje két kezét s kérte;

— Légy ezután is őrangyala gyermekeinknek, mint ahogy az voltál eddig mindnyájuknak.

— Bár az lehetnék, — sóhajtott föl a nő — hogy visszatarthatnának a veszélyből.

— Nem így értettem — folytatta a férj — az nincs hatalmában senkinek elhárítani, a mit reánk a sors küld. De hatalmadban van, mint eddig, úgy befolyásolni ezután is, lelküket, hogy meg ne inogjanak, hanem bátran szálljanak szembe minden vésszel. Úgy merítsenek erőt tiszta, felekölt tekintetüdből, mint én. — Remélem, tudom, hogy ők méltók lesznek hozzád. Én mindig imádkozni fogok azzal a mély áhitattal, melyet tőled tanultam el, a haza, a t. i. — ha a Mindenható engedi — a mi boldogságunkért.

Azután rendre csökolta övéit, Zoltán kezét nyújtotta atyjának, s bár ajkai csukva maradtak, az a meleg kézsorítás, az az égő tekintet azt látszott mondani: — Tegnap szavaira visszaemlékezem, bizzál bennem atyám, örködni fogok fölöttük.

A csapat elrobogott, a halvány nő s a visszamaradt kis család sokáig integetet kendőivel a távozók után, bár csak a fölszálló por jelölte még az útját, melyen haladtak. Végre visszavonultak. Az anyja szólt: Imádkozunk a jó Istenhez a legtisztább áhitattal, igaz bizalommal atyátokért.

III.

Alig készült el a keskeny tömösi szorosban az egymás mögött húzódó három hatalmas sánc 1849. június 16-dikára s már két nap múlva nyargalva jöttek az elő-örök jelenteni az első sánc mögött álló védő seregnek, hogy egy hatalmas orosz hadtest közeledik.

Rövid idő múlva vissza hangzott a völgy az ágyuk, puskák ropogásától, a hegyek a vészkiáltásokat ezer meg ezerszer ismételték.

Tömös lakói, most már csak aggok, nők, gyermekek között nagy volt a rémület. Hogyne: a csatazaj csak hallani is borzasztó, hát még tudni azt, hogy a golyózáporban ismerős, rokon, testvér áll.

Tömössyné két gyermekét azzal foglalta el, hogy a házból a féltettebb és értékebb dolgokat, a méhkasok téli helyére, egy kerti verembe rejtésék el. A vermet gyep borította s a köréje ültetett orgona cserjék egészen elrejtették.

A két gyermek odaadással dolgozott. Sok dolgot a verem puha földjébe ástak el. De a buzgó munka közepette is hallották az egyre tartó ágyndörej. Mindnyájukat az remítette különösen, hogy a lövéseket mintha erősebben hallanák, s ez arra mutatott volna, hogy az ellenség megközelítette a sáncokat.

Az pedig nemcsak megközelítette, hanem déltájt el is foglalta az első sáncot. A székely huszárok a túlnyomó erő elől a második sánc mögötti sereghez vonultak vissza.

Alkonyatkor az ágyuk dőreje még sokkal közelebb hallzott, sőt néha, egy-egy erősebb szélroham a csatazajt is elhozta. Midőn besötétedett, s a zaj elnémult, az égen egy nagy, vörös folt Felső-Tömös égését jelezte.

Az éj eltelt, de midő éj, a melynek hajnalát újra ágyuszó, újra csatazaj hirdeté. Az utolsó sánc mögött folyt a küzdelem, Alsó-Tömös lakóinak nagy része elhunekült. Csak Tömösy né nem gondolt menekülésre, bár a gyermekek egyre sürgötték. De ő még remélt a magyar sereg győzelmében s így felelt: Atyátok nélkül nem megyünk sehova. Délután egy lovasfutár nyargalt át a helységen, s mert Tömösyéknek régi cseledéje volt, pillanatra megállt s oda kiáltotta. Már hiába minden, az egyik hegytetőn az ellenség katonáit láttam esendesen közeledni, azok meg akarják kerülni a miénket.

Tömösy né ijedten kiáltott reá: Tudatta ezt a sereget?

Az ember fejét megrázta, én brassói ör vagyok, kérem nekem oda kell hirt vinnem azonnal s megsarkantyuzva lovát elnyargalt.

A nő homlokára szorította kezét, hogy gondolatait rendezze, aztán Zoltánnak sietve mondta, hogy vezesse elé a lovat az istállóból. Zoltán futva tett eleget anyja rendeletének s csak aztán kérdezte, ki fog arra ülni? Az anya folyvást homlokát simította, látszott hogy küzd s nem tud határozni.

— Te vagy én, suttogta, atyádat, a magyar sereget értesíteni kell, hogy az ellenség meg akarja kerülni a hegyen. A sziklás úton térek vissza, jöjjetek ti ketten oda élem a szekérral.

Zoltán fölkiáltott: Anyám az Istenért, hová gondolsz, hogy meouél oda Te, egy nő!! Oh nem nem, maradj itt Erzsivel, őt el nem hagyhatod.

— Igaz, szolt Tömösy né, a sereget pedig minden áron tudatnom kell. De még is, inkább én, mint te, egy gyermek!

Zoltán elpirult, s a másik pillanatban a lovon termett s aztán szolt, hangjában nemes büszkeség hangzott: Atyám azzal bizott meg, hogy öröködjem fölöttetek, csak ezért gondolkoztam, de visszatérek én azonnal, addig a jó Isten tán megőriz a bajtól s ez elerohant, mint a fergeteg, a sziklás úton. Térj vissza! kiáltott utána az anya zokogva, aztán áldóan terjesztette utána karjait.

A kis lovag pedig haladt az úton, mely ismerős volt előtte is, meg lova előtt is. Egyszer mintha fegyvereket vélt volna megvillanni a hegyen, lovára hajolt, átkarolta nyakát s az okos állat mintha sejteud a vést, repült, hogy alig érintették a patkói a talajt.

Szerencsésen eljutva az első őrig ez rá kiáltott: „Állj! ki vagy?” — Jó barát, felelt Zoltán, a vezérrel kell szólnom s nyargalt tovább.

A vezér pedig ott feküdt egy tábori ágyon, átlőtt karal, átlőtt combbal. Egy orvos éppen elvégezte sebei bekötözését. Tömösy Farkas állott mellette. Atyám! kiáltott Zoltán, az ellenség egy csapata megkerülte táborunkat, látam is már az oldalon lejönni a katonákat.

A vezér birtelen fölemelkedett. „Lovamat!” parancsolá határozottan. Tömösy saját lovát adta át, mert a vezérét kilőtték alóla.

Zoltán új lelkesedést öntött a sebestült vezér hősiessége, hát még az, midőn felé fordulva hálás hangon mondta: Derék fiú vagy Zoltán, az Isten áldjon meg!

— Jöjj ide mellém — szolt azután hozzá atyja örömkönyvvel szemében.

— Mennék szívesen veled atyám, de nem lehet, felelt Zoltán — visszavár anyám. Aztán gyorsan ugrott le lováról a kantát atyjának nyujtva, folytatta: Anyám azt kiáltotta utánam, hogy itt a sziklás úton menjek vissza, az rejtettebb és biztosabb. Ők alatt várnak.

— Akkor siess! Isten megáldjon édes, hős fiam!

Elváltak. A kis, de vitéz sereg sorba állt a völgyből lehetőleg nesztelenül, de gyorsan nyomult elő az ellencsapat. Nagy meglepetésükre azonban a magyar sereg már arccal fogadta.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspökünk hazatérése.** Püspök úr ő méltósága folyó hó 27-én este érkezik vissza székbélyére közel hét hétig tartó bérmautjáról. Husznyolcadikán boldog emlékü elődje, *Lónhart* Ferenc lelkiüdvéért — mint a halálozás évfordulóján — ünnepélyes gyászmisét tart. — Huszonkilencedikén szünet ő méltósága fogja tartani a tanuló ifjúság Tedeumát és esetleg a szentbeszédet is.

— **Bérmaut.** *Csik-Sz.-Györgyön* a bérmálás június 3-ára volt kitűzve és aznap ki is osztott, de miután a hívek számarányához mérten kevesen jelentkeztek, ő méltósága újból felszólította a híveket, minek eredménye az lett, hogy körülbelül 250-en jelentkeztek és így a bérmáltak száma 668. Bérmálás után iskolalátogatás volt. Június 4-én szombatn d. n. 3 órákor indult ő méltósága Sztygyörgyöl *Menaság* felé. Utközben Sz.-györgyön Sándor János gör. katb. lelkész hívei nevében üdvözölte, mire ő méltósága kegyesen válaszolt és a gör. katb. kis templomába bemenvén ott nyájas szavakat intézett a gör. katb. hívekhez és áldását adta rájuk. A mecasági diszkapunál Xántus Elek tanító fogadta rövid szép beszéddel. A templom előtt Antal József plebános. A templomban az iskolás gyermekek énekeltek az „Eccle Sacerdot” igeu jól betanítva. Jún. 5-én volt a bérmálás *Menaság*on. Bérmáltak száma: 434. Június 5-én a délutáni órákban érkezett a főpásztor ő méltósága *Cs.-Sz. Mártonba*. A község végén felállított dízes kapunál a politikai község nevében Bartalis főszolgabíró fogadta. Azután mintegy 25 pár teherbe öltözött leányka és feltűnő számú lovas kíséretben csendesen hajtatott ő méltósága a templom elébe, hol a hívek élén Buzás Mihály kanonok-plebános üdvözölte. A szokásos ájtatosság után ő méltósága és papjai az esti órákig gyóntattak. Másnap korán ismét folyt a gyóntatás, mignem 8 órákor megkezdődött az ünnepélyes szt. mise, melynek végén 526-an bérmálkoztak. Ebéd előtt a fogadta tisztelgéseket. Délután látogatást tett ő méltósága az intelligens osztály körében, s megtartotta a halotti vecsernyét. Hetedikén 11 óra táján kezdődött a vizsga, melyet ő méltósága magas megjelenésével szerencsélterett, s különösen a vallástamból hallgatta hosszabb ideig a feleleteket, s kérdezgette a kedves megjelenésén bátorságba jött gyermekeket.

Jún. 7-én *Sz.-Királyra* érkezett, hol a diszkapunál György Agoston községi bíró fogadta, a templomnál Hosszu Ferenc plebános. Rettenő eső volt és hűvös e napon, de másnap kiderült és ilyen derült délutánon érkezett jun. 8-án ő méltósága *Sz.-Imrére*, hol a diszkapunál Szántó József csikmegyei aljegyző fogadta, a templomnál Kóródy Mihály lelkész kinek becsületét a fehér ruhába öltözött iskolás leánykák éueke fővette ő méltóságának *Sz.-Imrére* való megerkezését mozsár-ágyuk dörgése jelezte. Másnap úrnappán a vidék nagy érdeklődése és ájtatos jelenléte mellett kórmenet volt; ő méltósága előbb nagy misét celebrált. A kórmenetnél mozsárok dörgése volt és a szentség előtt fehér ruhás leánykák virágot hintettek. Délután ő méltósága predikált és a rendes ájtatosság után *Csik-Somlyóra* ment d. n. 4 órákor devotizálni, honnan este 7 órákor tért vissza a gyóntató székbe s gyóntatott 9 óra-

korig. — Másnap a szentmise és prédikáció után a bér-
mált osztott ki 462 hívő között.

Megjegyzendő, hogy Sz.-Imrén a több ezerre menő jelen-
levő hívek ő méltósága felhívására *fennhangon, nagy szóval*
megfogadták, hogy az egyházhoz, egyházi elöljáróikhoz hi-
vek lesznek, a vasárnapot megszentelik és nem káromkodnak.
Midőn mindezen fogadalmat egyhangulag letették, ő méltó-
sága reájok adta a dását, 100 torok kiáltotta „Eljen! Eljen!”
mire ő méltósága még ott a falsistoriumi trónon meg-
jegyzé: „Ilyet csak Olaszországban hallottam. Ez nem
rossz, mert a vallásos meggyőződést éltetik.“ 10-én dé-
lután a sztűreli banderisták és hosszú kocisor kíséretében
tovább utazott. Már Sz.-Simonon a diszkapunál fogadta a
körjegyző. A csatószegei diszkapunál Iucze Ignác birtokos, a
templomnál Bálint Lajos plebános fogadta. Másnap volt a bér-
málás Csatoszegben, 12-én Sztimonon. A béráltak száma 618.
Ő méltósága nagyon jól találta magát itt, mert a templomok
szépen kiváltak díszítve.

11-én délután meglátogatta az Endes- és Győrffy-családokat.

13-án d. e. 10 órakor indult Tusnádra kísérve a csa-
tószegei és sztimoni banderistáktól. Verebesnél a diszkapu-
nál Sándor Lajos községi bíró mondott üdvözlő beszédet,
Tusnádon a gyönyörűen kiállított diszkapunál Ferenci Béla
körjegyző, a templomnál röviden Konc István plebános.
1/2-12-től 1 óráig templomba szorult a közönség, mert sür-
tén szakt a zápor, azért ő méltósága a délutáni ájtatosságot is meg-
tartotta. Ebéd után 4 órakor ő méltósága többek kíséretében
lerándult Tusnádfürdőre, a hol látogatást tett a fürdőbiztosnál.
Másnap volt a bérálás. A béráltak száma 624. Délután az
iskolát és Ujfalu filiálit látogatta meg. Meglátogatta Kóródy
Endrét; s így abban a házban járt, a melyben Kovács Miklós
püspök született. Reggel a verebesi fiókegyházat szerencsétlente
látogatásával.

15-én d. u. Kozmásra érkezett, hol Szántó Abraham fo-
gadta, a templomnál Bardocz István plebános. 16-án a bérálást
osztotta ki 508 hívőnek. 17-én Jézus szt. szive ünnepén ün-
nepi mise és prédikáció volt. 17-én d. u. utazott Kászony-
faluba. Nyergesen fogadta Csoboth István tanító. A község
határáig fogadás nem volt, miután az eső esett. A templomnál
Veress István plebános fogadta. Másnap bérált 398-at. —

18-án estefelé utazott Nagykászonba, hol András Lajos
üdvözölte, a templomnál Veress Antal esperes plebános fo-
gadta. 19-én bérált N.-Kászonban: 602-öt. Meglátogatta
az iskolát, Balásy Lajost. 20-án d. u. K.-Jakabfalvára ut-
azott, ittközben a gör. kath. lelkész üdvözölte. A jakabfalvi
diszkapunál a községi bíró, a templomnál Szántó Viktor ple-
bános üdvözölte. 21-én bérált 210-et Kjakabfalván, 22-én
utazott K. Vásárhegy felé. Elébe jöttek már 21-én este a
háromszéki főesperes és kr. jegyző.

Ő méltósága útja valóságos misszió volt mindentűt.
Hatalmas szentbeszédei után minden községben 100-ból 99
gyónt. Ő méltósága folyton megtartotta vidám kedélyét, le-
ereszkedését és szeretetteljes modorát. Egészsége is mindig
jó volt.

— **Kinevezés.** Csiky Miklós gyulafehérvári r. k.
ő gymnáziumi helyettes tanár ugyanoda rendes tanárnak ne-
veztetett ki. Gratulálunk!

— **Iskolalátogatás.** Török Antal nagybirtokos és
a gyulafehérvári főgymnázium világi goodnoka folyó hó 22.
és 23-án városunkban időzött. Megjelent a gymnázium egyes
osztályainak szóbeli vizsgálatain, nemkülönbön a torna- és
énekvizsgákon. Meglátogatta a finevelő intézetet, midőn ép-
pen az ifjúság délebédjét költötte.

— **Hitélet Verespatakon.** Verespatak hitközsége,
melynek kebelében már 6 év óta virágzik a Jézus Szentsé-
ges Szive társulata, jelen évben az isteni Szív ünnepét kü-
lönös lényen ülte meg. Az örökös imádás egylet tagjai
csütörtökön este 8 órától másnap este 8 óráig imádásukkal

bódoltak az oltárszentségben jeleulevő isteni Szívnek. Az
ünnep napján szentséges nagymise, délután pedig vecsernye
volt. Mindkét alkalommal tele volt a templom ájtatos hívek-
kel; de az éjjeli és nappali adorálás alatt is többen vezet-
ték magán ájtatosságukat. Szóval Jézus Szentséges Szívé-
nek ünnepét valóságos ünnepként ülte meg a nevezett hit-
község; még „Ave Maria“-ra is mindig nagy baranggal ha-
rangozt k. Ugyanottan püspöki engedély folytán mult év
dece ber havában a „Sz. Antal szegények kenyere“ intéz-
ménye is megbonosíttatván; a nagy csodatevő szent szobra
előtt nyitott perselybe ezideig 107 frt. gyűlt össze, melyből
a munkaképtelen szegények és szülőden árvák számára ken-
nyér vásároltatott.

— A Szál. Sz. Ferencről e. irodalmi iskola

folyó hó 19-ikén tartotta az évi rendes záró gyűlést. A
gyűlés tárgyat az évi számadás, versenyszavlatok és a
pályadíjak kiosztása képezte. Az irodalmi iskola pályadíját;
„A kath. sajtó újabb irányu fellemdülése és
kialátásaink a jövőre“ nyerte Orbán János II. h. h.
10 korona. Fábian Sándor nagyprépost úr külön jutalmazta
Bálint Vilmos III. h. h. dogozatt 6 koronával. Vass
Albert theologiai tanár úr pályadíját: „A római pápa
viszonya az egyházhoz“ nyerte Sipos Károly
III. éves h. b. 10 kor. Külön jutalmazta Imets F.
Jákó kanonok úr Molrér Miklós II. h. h. dolgoza-
tát 6 koronával. A verseny szavlatoknál az első díjat nyerte
Oláh Dániel I. h. h. 6 korona, a másodikat Bálint Vil-
mos III. h. h. 4 korona, és a harmadikat Bálint Dúnes I.
h. b. 2 korona. Az évi jelentés meleg szavakban emlékszik
meg az irodalmi iskola jótéviről, pontos átvézetet nyújt a
könyvtár szaporodásáról és az évi munkaságról és végül
közli azok neveit, kik nemes tetteikkel az iskola jótévirő közé
léptek. A záró gyűlésen megjelent Fábian S. nagyprépost úr.

— A németországi képviselőválasztások.

A birodalmi gyűlési választások eredménye a következő: Meg-
választottak: 38 konzervatív, 10 birodalmi párti, 85 centrum-
párti, 5 reformpárti, 10 nemzeti szabadelvű, 1 egyesült sa-
badelvű néppárti, a gazdaszövetség 1 tagja, 32 szociáldem-
okrata, 13 lengyel, 1 dán, 9 pártonkívüli és a paraszt-szö-
vetségnek 3 tagja. 188 pótválasztás szükséges. A konzerva-
tívek 4 kerületet hódítottak és 4-et veszítettek, a birodalmi
párt 1-et hódított és 2-öt veszített. A centumpárt 5-öt hódí-
tott és 1-et veszített; a reformpárt 5-öt veszített; a nemzeti
szabadelvűek 3-at hódítottak és 7-et veszítettek; az egye-
sült szabadelvűek 3-at veszítettek; a szabadelvű néppárt 4-et
vesztett; a német néppárt 4-et veszített; a német néppárt
4-et veszített; a szociáldemokraták 3-at hódítottak és 3-at
vesztettek; a lengyelek 1-et hódítottak és 6-ot veszítettek.

— **Meghívó** az alsófehérmegyei történelmi, régészeti
és természettudományi egyletnek 1898. július hó 3-án d. u.
4 órakor Gyulafehérvárt a városház tanácstermében tartandó
X. rendes közgyűlésére. A közgyűlés tárgysorozata: 1) El-
nöki megnyitó beszéd. 2) Titkári jelentés. 3) Muzemóri és
könyvtárosi jelentés. 4) Pénztárosi jelentés. 5) Felolvasás,
tartja: Eröss József, főgymn. tanár. 6) Tiszteleti tagok vá-
lasztása. 7) A választmány egy negyedrészenek kisorsolása
s azok helyébe új választás. 8) Indítványok, melyek azon-
ban a megelőző választmányi ülésen bejelentendők. A köz-
gyűlést megelőzőleg d. e. 11 órakor választmányi ülés tar-
tatik. Gyulafehérvárt, 1898. június hó 20-án. Cs a t ó J á n o s,
elnök. K ó r ó d y P é t e r, titkár.

— **Hirdetés** a kolozsvári állami és fa- fémipari szakiskoláról az 1898—99. tanévre. *I. Fa és fémipari szak.* I. A kolozsvári állami fa- és fémipari szakiskola célja általában négy évi tanidő alatt szakképzett iparossegédeket nevelni, minéltozva felkarolja különösen azon elméleti s gyakorlati ismereteket, melyek az épület és butorasztaleség, valamint a lakatosság és géplakatoság iparszerű fizésére szükségesek. Minthogy a négy évi tanidő alatt a tanulók nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is az intézett saját műhelyeiben saját tanárai s művezetői által kiképezettek, a szakiskolát végzett iparos ifjú jogosított munkakönyvet váltani és a megfelelő képesítéshez kötött iparágában működni. A gyakorlati elhelyezés tekintetében az igazgatóság közben jár. 2. Rendes tanuló lehet, ki valamely közép vagy polgári iskola 2. osztályát vagy hat elemi osztályt sikerrel végezte, 12-ik életévét betöltötte s kifejlett, ép testalkatu. A kellő elméleti előképzettség hiánya sikeres felvételi vizsgával pótolható valamint kivételosen a tanonciskola 3. osztályát sikerrel végzett tanuló is felvétetik. Tekintettel a felveendő tanulók korlátozott számára a felvétel előjegyzés, illetve jelentkezés augusztus 15-éig a szakiskola igazgatóságához a következő okmányok bemutatásával kell megtenni: a) születési bizonyítvány (keresztlevél); b) utolsó iskolai bizonyítvány; c) orvosi bizonyítvány az ép, egészséges testalkatról; d) újraoltási bizonyítvány; e) szülői vagy gyámi nyilatkozat az iránt hogy a tanuló, mely szakra kívánja magát képeztetni és kötelező kijelentése annak, hogy az illető a teljes négy évfolyamot bevégezni kész. Felvétetik 12 fém-, 6 faipari tanuló. Később jelentkezők csak üres hely esetén vétetnek fel. A felvételtől értesítés küldetik, fel nem vett tanulók okmányai visszaadotnak. 3. A tanév szeptemberben kezdődik és az elméleti tanítás júniusban, a gyakorlati pedig júliusban végződik. Augusztus hóban szünet van. A felvett tanulók beiratkozásáig végezt szeptember 1—3 napjain tartoznak megjelenni. Ugyanekkor tartoznak jelentkezni az osztályismétlésre, valamint javító vizsgára utasított tanulók is. A felvételi s javító vizsgák ugyane napok délutánjain tartanak. A tanítás szeptember 5-én megkezdetik. 4. Rendes tanulóknak tandíjat ezen tanévben nem fizetnek, de teljes ellátás és iskolai szerek beszerzéséről a szülők gondoskodnak. Ellenben minden tanuló köteles egyszer s mindenkorra 3 frt műhelybiztosítékot letenni, mely alól fölmentés nem adatik. Ezen biztosítékból az intézet vagyonában hanyag gondatlanság vagy rosszakaratból okozott károk vonatnak le s mindig kiegészítendő. Az intézetből való végleges elbocsátásnál azonban a csonkítatlan rész visszaadatik. Szegénysorsu kiváló előmeneteű tanulóknak részére több ösztöndíj van. 5. Az intézetbe rendkívüli tanulók is felvétetnek, kik egyes tárgyakban akarják magukat képeztetni, kik azonban csak látogatási bizonyítványra tartatnak igényt. Rendkívüli tanulók tanóránként 1 frt tandíj fizetésre kötelezetnek. 6. A fa- és fémipari szak második osztályát jelesen végző tanulók, ha korakadály nincs, azt állami ipariskola megfelelő szakosztályának első osztályába fenntartás nélkül felléphetnek. Az intézetnek régi rendszerű III. éves építő-ta, s fémipari tanulóit a régi rendszer szerint

végzik a tanulmányaikat. *II. Építőipari tanfolyamok.* Az intézettel kapcsolatban a november-márciusi 5 hó alatt közműves, ács és kőfaragó mesterek, illetőleg művezetők képzése céljából építőipari téli tanfolyamok tartotnak, melyekre külön tudni valók bocsátottak ki. Felvétetik 15 tanuló. Az építőip. téli tanfolyam 4 évet sikerrel végzett tanuló a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr legújabb rendelete szeriut ha ezen teltől 3 évi gyakorlatot kimutat, mint közműves, ács vagy kőfaragó mester működhetik s részére az iparegenedély kiadogatataudó. *III. Vegyes tanfolyamok.* Kellő számu jelentkező esetén az intézetben külön kazánfűtői, lokomobil és eszplőgép kezelői és stabil gépkezelői, valamint elektrotechnikai tanfolyamok tartotnak, melyekre külön hirdetések bocsátotnak ki. *IV. Szakrajziskola* az iparos tanoncok számára a jövő tanévben is fenntartatik. Bővebb felvilágosítással az intézet igazgatósága szolgál. Kolozsvárt, 1898. június hó. A kolozsvári állami fa- és fémipari szakiskola felügyelőbizottsága.

Pályázatok.

A farkaslaki róm. kath. tanítói állásra pályázat hirdetik. Jövedelme: 30 kalongya ősz, 30 kal. tavasz kepe; 18 frt ospora, 18 terű tűzi fa, 172 frt a lamszegély, 95 frt 5% pótdoból, tandíj 20 frt, stola stipendium 12 frt, napszám 1 frt 50: összesen 405 frt. Van az iskola épületben szabad lakása, veteményes kertje. Kötelessége a reá eső mindennapi ismétlő tankötelesek önálló vezetése, a kántori teendőknél segédkezés. Ezen állomást elnyerni óhajto okleveles k. tanítók folyamodványait folyó évi július 10-ig az iskolaszéki elnökséghez terjesszék be.

Farkaslaka, 1898 június 20.

Bajna Ferenc,

lelkész, isk. ez. elnök.

A gyergyó-újfalu róm. kath. népiskolánál ürességben levő s segédkántorsággal egybekötött egyik tanítói állásra pályázat hirdetik.

Ezen állással járó kötelességek: az iskolaszék által megjelölendő mindennapi és ismétlő iskolás gyermekek oktatása, kántori segédkezések és a sekrestyési teendők végzése, miben főképp vasár- és ünnepnapokon az egyháziak készségesen segítenek.

Jövedelem: kepeből 60 kalongya rozs és ugyanannyi zab, 40 terű kemény tűzifa, pézsekpepből 35 frt; stolaiból évi biztos 35 frt, a sz. mise alapítványok kamatjából 4 frt jutalék és ezeken kívül 120 frt a róm. kath. iskola pénztrájból havi részletekben fizetve. — Külön udvaron 2 szoba, konyha és kamrából álló tisztességes lakás, szükséges melléképületek és egy kis veteményes kert.

Pályázati határidő f. évi július hó 31-ik napja bezárolag s addig a kellő oklevél és más szükséges bizonyítványokkal felszerelt kérvények alafirttoz beküldendők; megjegyzendő azonban, hogy mivel ez állás egyszersmind kántori teendőkkel is jár, a hitközség elvárja, miszerint a pályázati időtartam valamely vasárnapján az illetők templomi ténykedésre személyesen is jelentkezzenek.

Gyergyó-Ujfalú, 1898. június 20-án.

Molnár János,

plebános, isk. széki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Körödy Péter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálint György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.